

Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право

УДК 343.979(470.5)+338.24(470.5)

Роман Козьяков *

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ТА ЕПІСТЕМОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗШУКУ БЕЗВІСНО ЗНИКЛИХ ОСІБ
ОРГАНАМИ РАДЯНСЬКОЇ МІЛІЦІЇ

У статті висвітлюється становлення правового регулювання та розвиток наукової думки у криміналістичних дослідженнях, присвячених діяльності радянської міліції щодо розшуку безвісно зниклих осіб.

Ключові слова: кримінальний процес, криміналістика, оперативно-розшукова діяльність, карний розшук, безвісно зникла особа.

Козьяков Р. С. Историко-правовые и эпистемологические аспекты розыска безвестно исчезнувших лиц органами советской милиции.

В статье освещается становление правового регулирования и развитие научной мысли в криминалистических исследованиях, посвященных деятельности советской милиции по поиску безвестно исчезнувших лиц.

Ключевые слова: уголовный процесс, криминалистика, оперативно-розыскная деятельность, уголовный розыск, безвестно исчезнувшее лицо.

Koziakov R. S. Historical-legal and epistemological aspects of the search of untraceable missing persons by the soviet police.

The article highlights the legal regulation and development of scientific thought in forensic researches on the activities of the soviet police on search of untraceable missing persons.

Keywords: criminal procedure, criminalistics, operatively-search activity, criminal investigation department, untraceable missing person.

В історичній спадщині можна віднайти відповіді на багато запитань сьогодення, побачити шляхи виходу із проблемних ситуацій, що виникають у теорії та практиці діяльності органів досудового розслідування. Тому не викликає сумнівів, що здобутий радянською криміналістикою попередній досвід дотепер не втратив своєї теоретичної значимості, позаяк його вивчення сприяє не тільки осмисленню, але й розвитку сьогоденішнього науково-методичного забезпечення кримінального провадження з розслідування злочинів.

Учені-криміналісти сьогодні змушені багато уваги й часу приділяти переробці та адаптації до сучасних практичних потреб тих теоретичних положень, які здебільшого були сформовані в доктрині та реалізовані у законодавстві радянського періоду. Не викликає сумнівів, що подібний напрям наукових розвідок є необхідним та актуальним як для науки криміналістики, так і для практики досудового кримінального провадження та ефективної організації розслідування кримінальних правопорушень на цьому етапі. Тому при формуванні теоретичних поглядів на питання криміналістичного забезпечення діяльності слідчого вітчизняними й зарубіжними вченими здебільшого розглядається історичний аспект її правового регулювання та організації.

Загальним питанням теорії та практики розкриття і розслідування злочинів присвячені праці вітчизняних і зарубіжних учених: Ю. П. Аленіна, О. М. Бандурки, В. П. Бахіна, Р. С. Белкіна, В. І. Галагана, В. Г. Гончаренка, О. М. Джужі, А. Я. Дубинського, В. А. Журавля, А. В. Іщенка, О. В. Капліної, Н. С. Карпова, Є. Д. Лук'янчикова, М. М. Михеєнка, Д. Й. Никифорчука, М. А. Погорецького, С. М. Стахівського, О. Ю. Татарова, В. В. Тіщенко, В. М. Тертишника, Л. Д. Удалової, П. В. Цимбала, С. С. Чернявського, В. Ю. Шепітька, М. Є. Шумила тощо. Безсумнівно, зазначені вчені привнесли чимало нового в теорію кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності з питань розкриття і розслідування злочинів, створивши загальне наукове підґрунтя для подальших досліджень проблем досудового розслідування кримінальних правопорушень.

Водночас значній частині сучасних досліджень, присвячених питанням розшуку безвісно відсутніх осіб, кримінального провадження за фактами зникнення громадян безвісти бракує

історіографічного аспекту. Проблема полягає в тому, що досить часто вчені намагаються обґрунтувати хибність або недосконалість окремих положень криміналістики лише з точки зору своїх сучасних поглядів на дану проблематику, інколи нехтуючи потребою у з'ясуванні історії питання, закономірностей його виникнення і розвитку.

Мета статті полягає у висвітленні становлення правового регулювання та розвитку наукової думки у криміналістичних дослідженнях, присвячених діяльності радянської міліції щодо розшуку безвісно відсутніх осіб.

Розглядуваний в історичній ретроспективі період бере початок з Першого Всеукраїнського з'їзду Рад, яким 12 грудня 1917 р. у Харкові проголошено Радянську владу і створено Українську Радянську Республіку (далі – УРР). Серед інших перед більшовицьким керівництвом постало завдання формування нових органів охорони правопорядку. З цією метою в складі Радянського уряду України (Народного Секретаріату) було створено Секретарство судових справ, на яке покладалася організація та керівництво міліцією, охорона громадської безпеки, організація боротьби зі злочинністю.

Нові правові основи організації й діяльності народної міліції визначалися в постанові уряду «Про заснування міліції» і в Тимчасовому положенні про міліцію 1917 р. Згідно із цими документами, міліція перебувала у віданні міських і земських управ, які обирали та звільняли начальників органів міліції на місцях. Разом з тим міліція була поставлена під контроль губернських комісарів і урядових інспекторів міліції. Також на губернських комісарів був покладений обов'язок «турбуватися, щоб установи ці (сискні відділення) відновили свою діяльність якомога швидше» [1, с. 45].

На початку 1919 р. у складі Ради Народних Комісарів УРР було організовано Народний Комісаріат внутрішніх справ (НКВС). Декретом Ради Народних Комісарів України від 9 лютого 1919 р. створено робітничо-селянську міліцію, основним завданням якої була «охорона революційного порядку та особистої безпеки громадян», а також боротьба «з кримінальними злочинними елементами, які є наслідком капіталістичного ладу» [2, с. 58]. Згодом, 16 квітня 1919 року Рада Народних Комісарів України прийняла декрет «Про організацію карного розшуку», а 11 травня 1919 року Народний Комісаріат Юстиції на виконання вказаного декрету затвердив Положення про органи карного розшуку і судово-карної міліції. Цим нормативним актом визначались завдання, структура, штати, компетенція карного розшуку та судово-карної міліції і порядок їх організації на території республіки. У штати карного розшуку вводились посади інспекторів розшуку та їх помічників, реєстраторів, вожатих собак-шукачів, агентів розшуку тощо. В центральному апараті відкривались курси з підготовки агентів, перед якими ставилось завдання: «щоб особи, які прослухали курс, повністю були підготовлені до майбутньої їх діяльності» [3, с. 55].

На агентів карного розшуку покладалась обов'язки «вести неослабний нагляд за злочинним елементом і попереджувати скоєння злочинів, а також проводити розшук як осіб, підозрюваних у скоєнні злочину, так і предметів і слідів, які можуть послужити розкриттю злочину» [4, с. 303]. Провідним напрямком діяльності апаратів міліції і карного розшуку в 20-і роки ХХ ст. був пошук різних методів боротьби із злочинністю. Успішна робота міліції та карного розшуку по боротьбі із злочинністю складалася з трьох складових: 1) попередження підготовлюваного злочину, 2) припинення злочину, що вчиняється, 3) розкриття вчиненого злочину та затримання злочинця. Принагідно зауважимо, що обов'язок щодо розшуку громадян, котрі зникли безвісти, а також встановлення особи невпізнаних трупів серед повноважень карного розшуку не згадувався.

28 березня 1927 р. ВЦВК і Рада Народних Комісарів затвердили нове Положення про НКВС, в якому особливу увагу було звернуто на «зональне адміністрування і встановлення охорони революційного порядку та громадської безпеки» [2, с. 79]. Основою для створення в органах міліції сискних відділень (*підрозділів карного розшуку*) у цілому, незважаючи на певні недоліки, була практика поліцейського розшуку, що сформувалася на той час у дореволюційній Росії [5, с. 16–17].

Але з початку в оперативно-розшуковій діяльності радянської міліції та наукових дослідженнях, що проводились у цьому напрямі, практиками і науковцями ігнорувалися достатньо ефективні методи та прийоми розшукової діяльності дореволюційного періоду.

Сучасний учений-криміналіст М. П. Яблоков зауважує з цього приводу, що «... нігілістичне ставлення до дореволюційної сисної діяльності не було сприятливим на початковому етапі розвитку радянського карного розшуку» [6, с. 28].

Разом з тим, на фоні зростання рівня злочинності все більше проявлялася об'єктивна соціальна потреба в здійсненні оперативно-розшукової діяльності. Тому «...молода пролетарська держава була змушена брати до уваги багато прийомів оперативної роботи, які були викладені в інструкціях і настановах колишньої поліції, замовчуючи, зрозуміло, про джерела» [7, с. 101]. А в результаті багато методів, способів і прийомів оперативно-розшукової діяльності, які в дожовтневий період були закріплені в законодавстві та розроблені практикою сисної поліції, звісно, з певними корегуваннями, «...були сприйняті та використані в діяльності радянського карного розшуку» [6, с. 28].

Зокрема, характерним для тих часів стало закріплення окремих, у тому числі розшукових, функцій міліції за двірниками, чим фактично було відновлено одну з дореволюційних ефективних форм взаємодії сисної поліції з населенням. Наприклад, згідно з постановою Ради народних комісарів «Про заведення інституту двірників» від 03.10.1922 р. [8, с. 638], постановами НКВС УСРР «Про введення інституту двірників» від 09.09.1924 р. і від 24.05.1928 р., якою затверджено Інструкцію про права та обов'язки двірників вони зобов'язувались повідомляти в район міліції про всі правопорушення на території домоволодіння чи підприємства, допомагати міліціонерам в попередженні та розкритті злочинів та затриманні підозрюваних у вчиненні злочинів, доставляти затриманих в органи міліції, замінювати постових міліціонерів на посту, якщо це було необхідно, тощо [9, с. 228–232]. Аналогічні функції в сільській місцевості згідно з Інструкцією НКВС № 72 «Про організацію, права та обов'язки сільських виконавців» від 14.03.1928 р. виконували сільвиконавці [10, с. 237–239].

Водночас було прийнято низку нормативно-правових актів, якими безвісно зниклі особи визнані самостійними об'єктами розшукової діяльності міліції [11], закріплено порядок реєстрації невпізнаних трупів громадян і зниклих безвісті осіб, щодо яких заявлено про їхню насильницьку смерть [12], установлені правила організації та здійснення розшуку таких осіб [13].

Однак, силами правоохоронних органів організований розшук безвісно зниклих громадян, як і в дореволюційну пору, довгі роки після встановлення радянської влади здійснювався лише тоді, коли були підстави вважати, що зникнення особи є результатом злочину щодо неї. Саме з тих позицій, що зникнення людини відбулося в результаті протиправної дії і вона стала жертвою злочину, формувалося відомче нормативно-правове регулювання пошукової діяльності органів радянської міліції. Підтвердження сказаному можна побачити в положеннях і нормах, що в ті часи регламентували розшук зниклих безвісти громадян [9; 13].

Лише наприкінці 40-х – початку 50-х років ХХ ст., внаслідок розширення кола об'єктів розшуку, оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ була поширена на всі факти безвісної відсутності громадян. Чинні нормативно-правові акти з цих питань відображали переважаючу в той час думку, що «... кожний з них може бути потенційною жертвою потай скоєного злочину, отже, будь-який випадок безвісної відсутності вимагає перевірки та проведення оперативно-розшукових заходів» [14, с. 10].

Прийнятими в 1959 р. Основами кримінального судочинства Союзу РСР і союзних республік завдання органів дізнання визначалися в такий спосіб: «На органи дізнання покладається вжиття необхідних оперативно-розшукових заходів з метою виявлення ознак злочину і осіб, що його вчинили» (ч. 2 ст. 29) [15]. Аналогічне положення містила частина 1 ст. 103 КПК Української РСР, прийнятого 28 грудня 1960 р. [16].

Мета органів дізнання – виявлення самих злочинів, розкриття фактів вчинення злочинних дій, а не просто їхніх ознак. Саме тим вказується, що органи дізнання здійснюють не тільки оперативно-розшукові, але й процесуальні дії, а також вживають заходів для попередження й припинення злочинів. Оперативно-розшукова діяльність – це сукупність різних дій, що не мають процесуального характеру й не визначені у процесуальній формі. Подібні дії провадяться з метою виявлення злочинів і злочинців [17, с. 28].

О. М. Васильєв, вивчаючи оперативно-розшукові заходи, уточнював із цього приводу, що «... діяльність органів дізнання є такою, що не вся охоплюється розслідуванням у процесуальному значенні цього терміна, і яка не повністю регламентується законом» [18, с. 11–12].

Проте, на більш жорсткому взаємозв'язку оперативно-розшукової діяльності та дізнання наполягав М. С. Строгович. Він писав: «Коли оперативно-розшукова діяльність призводить до виявлення фактів, що містять ознаки злочину, після того, як відбулося порушення кримінальної справи за наявності до цього законних приводів і підстав, починається дізнання, тобто розслідування справи шляхом здійснення передбачених законом процесуальних дій. Таким чином, дізнання як кримінально-процесуальна діяльність є продовженням оперативно-розшукової діяльності. Рівно й оперативно-розшукова діяльність може не закінчитися порушенням кримінальної справи та початком дізнання, а тривати далі, до встановлення факту й ознак вчиненого злочину» [17, с. 29–30].

Тому, характеризуючи процесуально-правові основи діяльності органів дізнання радянської міліції він вказував, що в «...галузі дізнання у кримінальних справах будь-яких нових проблем, ... не виникає: все завдання полягає в удосконаленні оперативно-розшукової діяльності органів дізнання та успішності здійснення ними дізнання, яке в таких справах зберігає своє значення, не зливаючись і не поєднуючись із попереднім слідством» [17, с. 31].

Наведена характеристика знаходить відображення у вивченій нами юридичній літературі радянського періоду. У 30-х роках оперативно-розшукову діяльність органів дізнання, по суті, називали карною тактикою, розглядаючи її як складову теорії криміналістики¹.

У середині ХХ ст. в юридичній науці виникла тенденція до виділення окремого напрямку криміналістики та почали закладатися основи теорії оперативно-розшукової діяльності. У 1959 році в підручнику з криміналістики [20, с. 13–14] А. І. Вінбергом, котрим до цього оперативно-розшукові методи та прийоми також визнавалися предметом криміналістичної науки [21, с. 12], вперше було вказано на існування самостійної наукової дисципліни, якою вивчається оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ. За словами І. Ф. Пантелеєва, ця практика «виділилася та оформилася у самостійну наукову дисципліну», у межах якої досліджувалась організація, тактика та методика діяльності підрозділів карного розшуку (*у тому числі – розшуку безвісного зниклих осіб. – Авт.*) [22, с. 12].

У результаті проведення подальших досліджень були створені основи теорії оперативно-розшукової діяльності, зокрема виділені предмет і характерні ознаки, які стали методологічним підґрунтям для наукових розробок самостійного дисциплінарного напрямку фундаментальних і прикладних розвідок. Багато в чому саме накопичення відповідної емпіричної інформації та проведення теоретичних досліджень проблем оперативно-розшукової діяльності, наступне за ними формування відповідної теорії оперативно-розшукової діяльності та її відокремлення від теорії криміналістики, а також успішна реалізація основних положень теорії оперативно-розшукової діяльності на практиці слугували її визнанню як самостійної галузі юридичної науки [23].

М. П. Яблоков визначає існування теорії оперативно-розшукової діяльності «об'єктивним фактором», підкріплюючи її реальність значною кількістю серйозних монографічних досліджень і навчальної літератури з питань даної теорії [6, с. 33]. Дійсно, в сучасній юридичній літературі триває активна дискусія щодо формування самостійної правової галузі – кримінально-розшукового права та відповідної галузі юридичної науки. Ініціаторами обговорення цього питання стали російські теоретики оперативно-розшукової діяльності, зокрема В. І. Єлінський [24], М. О. Шматов [25], О. Ю. Шумілов [26]. Потім спір про оперативно-розшукове право розгорнувся між вітчизняними вченими й до дискусії долучилися Л. В. Грохольський [27], І. П. Козаченко [28], М. А. Погорецький [29], Є. В. Рижков [30], В. Л. Регульський [31], І. В. Сервецький, О. М. Юрченко [32] та інші науковці.

У результаті вивчення вказаної літератури ми доходимо висновку, що сучасні проблеми правового регулювання та організації розшуку безвісно відсутніх осіб фактично перебувають поза межами предмета дискусії, та згадуються лише у зв'язку із загальними питаннями кримінально-правової сфери.

¹ Зокрема, карна тактика передбачала вивчення типів злочинців і їхню класифікацію за видами злочинів, їхньої поведінки на свободі та при затриманні, способів таємної взаємодії злочинців, характеристики якостей, необхідних для агента карного розшуку та його діяльності, описувала прийоми спостереження за злочинцями і їхнього затримання. Див.: [19]. – Прим. авт.

Сьогодні у значній кількості наукових джерел, присвячених теоретичним проблемам досудового розслідування та оперативно-розшукової діяльності, організації розшуку безвісно зниклих осіб розглянуті деякі різноманітні, тому розрізнені проблеми діяльності органів розслідування та оперативних підрозділів у напрямі розшуку безвісно зниклих осіб і розслідування фактів зникнення осіб безвісти за кримінальних обставин.

Список використаних джерел:

1. История правовых основ органов внутренних дел : учеб. пос. / В. А. Лысенко, К. В. Буняева, Э. В. Боцмагера. – Белгород : ООНИИРИД БелЮИ МВД, 2009. – 74 с.
2. Советская милиция: история и современность (1917–1987) / под ред. А. В. Власова. – М. : Юридическая литература, 1987. – 336 с.
3. Бандурка О. М. Теорія і практика оперативно-розшукової діяльності : монографія / О. М. Бандурка. – Харків : Золота миля, 2012. – 620 с.
4. Чисніков В. М. Правові витоки карно-розшукової служби України (історичний аспект) / В. М. Чисніков // Теорія оперативно-службової діяльності правоохоронних органів України : наук. вид. / [за ред. В. Л. Регульського]. – Львів : Львів. ін-т внутр. справ, 2000. – С. 302–309.
5. Елинский В. И., Исаков Б. М. Становление и развитие уголовного сыска в России (X – начало XX вв.) / В. И. Елинский, Б. М. Исаков. – М.: БЕК, 1998. – 296 с.
6. Яблоков Н. П. Криминалистические основы оперативно-розыскной деятельности / Н. П. Яблоков // Вестник Московского университета. Серия «Право». – 2001. – № 1. – С. 26–40.
7. Маркушин А. Г. Оперативно-розыскная деятельность и законность. 2-е изд., перераб. и доп. / А. Г. Маркушин. – Н. Новгород: НЮИ МВД РФ, 1997. – 219 с.
8. Про заведення інституту двірників : постанова Ради Народних Комісарів Української СРР від 3 жовтня 1922 р. // Збірник постанов та розпоряджень робітничо-селянського уряду України за 1922-1923 рр. – Х. : Літодрукарня «Книгоспілки», 1922. – Ч. 16: Постанови РНК, ВУЦВК, УЕР (1-5 квітня 1922 р.). – 1147 с.
9. Михайленко П. П. Історія міліції України у документах і матеріалах. Т. 1:(1917 – 1925) [Текст]. – [Б. м.] : [б. в.], 1997. – 499 с.
10. Михайленко П. П. Історія міліції України у документах і матеріалах. Т. 2:(1926 – 1945) [Текст]. – [Б. м.] : [б. в.], 1999. – 407 с.
11. О классификации разыскиваемых лиц: указание ЦУУР РСФСР от 15 января 1919 г. // История милиции Украинской ССР: 1917 – 1937 гг. в документах и материалах. Т. 1 / Под ред.: Михайленко П. П. – Киев, 1969. – 883 с.
12. Об установлении регистрации неопознанных трупов граждан и пропавших без вести лиц, в отношении которых заявлено об их насильственной смерти : циркуляр ЦАУ НКВД от 15 декабря 1924 г. № 571 // История милиции Украинской ССР: 1917 – 1937 гг. в документах и материалах. Т. 1 / Под ред.: Михайленко П. П. – Киев, 1969. – 883 с.
13. Правила производства розыска лиц органами милиции: приказ ЦАУ НКВД от 16 февраля 1929 г. № 9 // История милиции Украинской ССР: 1917 – 1937 гг. в документах и материалах. Т. 1 / Под ред.: Михайленко П. П. – Киев, 1969. – 883 с.
14. Букейханов П. Е. Розыск пропавших без вести. Тактика, стратегия, методы поиска совершеннолетних лиц, пропавших без вести при некриминальных обстоятельствах : научн.-практ. пособ. / П. Е. Букейханов. – М. : Экзамен, 2006. – 253 с.
15. Об утверждении основ уголовного судопроизводства Союза ССР и Союзных республик : Закон СССР от 25.12.1958 // Ведомости Верховного Совета СССР. – 1959. – № 1. – Ст. 6.
16. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28.12.1960 № 1001-05 // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1961. – № 2. – Ст. 15.
17. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса. Том 2. Порядок производства по уголовным делам по советскому уголовно-процессуальному праву. М.: Наука, 1970. – 616 с.
18. Криминалистика / (Отв. ред. проф. А. Н. Васильев). – М. : МГУ, 1963. – 618 с.
19. Якимов И. Н. Практическое руководство к расследованию пре ступлений / И. Н. Якимов. – М. [б.и.], 1924. – 284 с.
20. Криминалистика : учебник / Васильев А. Н., Винберг А. И., Голунский С. А., Карнович Г. Б., и др.; Отв. ред.: Голунский С. А. – М. : Госюриздат, 1959. – 512 с.

21. Криминалистика : учебник. Ч. 1 / Винберг А. И., Комаринец Б. М., Митричев С. П., Попов В. И. и др.; под ред.: Винберга А. И., Митричева С. П. – М. : Госюриздат, 1950. – 304 с.
22. Пантелеев И. Ф. Методика расследования преступлений. – М.: Юрид. лит., 1975. – 120 с.
23. Шматов М. А. Развитие научных представлений о теории оперативно-розыскной деятельности в криминалистике (к истории вопроса) / М. А. Шматов // Оперативник (сыщик). – 2011. – № 3 (28). – С. 9–13.
24. Елинский В.И. Основы методологии теории оперативно-розыскной деятельности : монография / В. И. Елинский. – М. : Изд. И. И. Шумилова, 2001. – 228 с.
25. Шматов М. А. Теория оперативно-розыскной деятельности в системе уголовно-правовых наук / М. А. Шматов. – Волгоград : Изд-во Волгогр. акад. МВД России, 2001. – 228 с.
26. Шумилов А. Ю. Проблемы законодательного регулирования в оперативно-розыскной деятельности: десять лет спустя : моногр. (конст., администр., уголов., уголов.-процесс. и уголов.-сыскн. аспекты) / А. Ю. Шумилов. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М. : Изд. Шумилова И. И., 2008. – 260 с.
27. Грохольський Л. В. Поєднання гласних і негласних заходів в ОРД / Л. В. Грохольський // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2000. – № 4. – С. 34–38.
28. Козаченко І. П. Оперативно-розшукова діяльність : Вступ до курсу / І. П. Козаченко. – О. : Одеськ. ін.-т внутр. справ, 1999. – 112 с.
29. Погорецький М. А. Оперативно-розшукові заходи: поняття і види // Державна безпека України : наук.-практ. зб. НАН України і СБ України. – К., 2005. – № 1(3). – С. 62–67.
30. Використання психологічних знань в ОРД : монографія / [Рижков Є. В., Долженков О. Ф., Запорожцева Г. В. та ін.]. – Одеса : Одеськ. ін.-т внутр. справ, 2001. – 116 с.
31. Регульський В. Л. Правові, морально-етичні та організаційні основи оперативно-розшукової діяльності / І. П. Козаченко, В. Л. Регульський. – Л. : Львів. Ін.-т внутр. справ при Нац. акад. внутр. справ України, 1999. – 220 с.
32. Сервецький І. В. Розшукове право: самостійна галузева юридична наука / І. В. Сервецький, О. М. Юрченко // Юридична наука. – 2011. – № 1(1). – С. 166–176.

** Козьяков Роман Сергійович – начальник Бориспільського МВ ГУМВС України в Київській області, здобувач кафедри кримінального процесу Науково-дослідного інституту Національної академії прокуратури України.*

УДК 343.341(477):323.28(048)

Михайло Кучерук *

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРЕВЕНТИВНОГО АНТИТЕРОРИСТИЧНОГО ДОСВІДУ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ

У статті розкрито теоретичні положення, методологічні засади та методи дослідження, на яких базується сучасна парадигма формування антитерористичного досвіду цивільного населення. Шляхом аналізу науково-методичної літератури та синтезу теоретичних ідей обґрунтовано потребу наукового тлумачення та впровадження на державному рівні системи формування антитерористичного досвіду цивільного населення як основного завдання превенції тероризму.

Ключові слова: методологія, дослідження, тероризм, превенція тероризму, превентивний антитерористичний досвід.

Кучерук М. Н. Методологические основы исследования проблемы формирования превентивного антитеррористического опыта гражданского населения.

В статье анализируются теоретические положения и методологические основы исследования, на которых базируется современная парадигма формирования антитеррористического опыта гражданского населения. Путем анализа научно-методической литературы и синтеза теоретических идей обоснована необходимость научного толкования и